

Kontrola dodržování pracovních práv migrantů a migrantek je v konfliktu s kontrolou jejich pobytového statusu

Marek Čaněk

Abstrakt:

Při propojování spolupráce kontrolních institucí na poli pracovní migrace mohou mít migranti přístup k rovným právům jako zaměstnanci, jen pokud se oddělí kontrola legálnosti pobytu a práce od kontroly dodržování pracovně-právních vztahů a pracovních podmínek. Článek se hlásí k normativní pozici, podle které je možné migrantům zaručit přístup k hospodářským právům, jen pokud se nastaví částečná omezení pro spolupráci takových institucí, jako jsou inspektoráty práce na straně jedné a cizinecká policie a úřady práce na straně druhé. Situace v České republice je porovnána se situací v USA.

Ekonomická krize a zájem na ochraně „domácího“ trhu práce přispěly v České republice k větší spolupráci resortů, které regulují různé aspekty migrace. Zároveň dochází k případům, kdy nebyla migrantům a migrantkám vyplacena mzda, nedostali příplatky za práci v noci a přesčas a také jim bylo vyhrožováno v případě, že by si někde stěžovali.¹ Přestože si některé státní úřady uvědomují, že takové případy existují, jejich prioritou je především „boj proti nelegální migraci“. Tomu byla přičtena nová naléhavost poté, co se v době ekonomické krize zaměstnavatelé zbavují tzv. záložní armády pracovní síly ze zahraničí (Miles 1986) a prosazuje se diskurs o selhání státní politiky při regulaci migrace do České republiky v době ekonomického boomu.² Podle

¹ Vycházím převážně z neformálních rozhovorů s pracovníky nevládních organizací v Praze, z výzkumné zprávy organizace La Strada ČR (Krebs 2009) a ze zpráv z médií (např. Novinky.cz 7/3/2010). Je zřejmé, že k řadě porušování pracovních práv docházelo i před ekonomickou krizí (viz např. Krebs a Pechová 2008).

² Viz Lidové noviny (28/5/2009). V tomto rozhovoru sice ředitel Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra přímo neřká, že „stát selhal,“ rozhovor ale je rozsáhlou kritikou ostatních částí státní správy v souvislosti s

představitelů represivních státních úřadů měli migranti a migrantky propuštění z továren minulý rok včas využít možnosti tzv. dobrovolných návratů. Tento článek se zamýšlí nad tím, jak ovlivňuje a bude do budoucna ovlivňovat restriktivnější a koordinovaná kontrola uplatňování hospodářských práv migrantů.

Hospodářská práva například zahrnují právo na spravedlivou odměnu za práci, na uspokojivé pracovní podmínky, na svobodné sdružování se v odborech či právo na stávku.³ Jejich dodržování mohou narušovat ty kontroly státních úřadů, které se v první řadě zaměřují na ověřování toho, jestli dotyční migranti získali od státu souhlas ke své přítomnosti na území Česka a na místním trhu práce. Docílit toho, aby hospodářská práva neexistovala pro řadu migrantů jen formálně, je možné vytvořením částečných omezení pro zjišťování pobytového statusu migrantů ze strany některých státních úřadů. V článku hájím tezi, že při propojování spolupráce kontrolních institucí na poli pracovní migrace mohou mít migranti přístup k rovným právům jako zaměstnanci, jen pokud se oddělí kontrola legality pobytu a práce od kontroly pracovních podmínek.

Příkladem země, kde jsou stanoveny omezení pro spolupráci imigračních úředníků a pracovních inspektorů, je USA. Situaci v USA se v tomto článku budu věnovat i pro vysvětlení dvou základních normativních pozic ke vztahu cizineckého a pracovního práva. Tyto dvě normativní pozice jsou rozeznatelné i na materiálu Ministerstva vnitra ČR z 8. dubna 2010 o „postupu vůči nelegální migraci“ v České republice (Ministerstvo vnitra 2010b). V době psaní článku procházel tento text meziresortním připomínkovým řízením. Přestože se jedná o nefinální verzi textu, poskytuje vhled do aktuálního vnímání migrační kontroly a dodržování pracovních práv migrantů ze strany Ministerstva vnitra. Na základě normativní pozice, která odmítá nadřazenost kontroly imigrace nad ochranou pracovních standardů, na závěr článku zkritizuji způsob spolupráce v České republice mezi inspektoráty práce na jedné straně a cizineckou policií a úřady práce na straně druhé. Ten umožňuje přílišné zasahování kontroly imigrace do uplatňování pracovních práv.

organizací pracovní migrace a ohlášením potřeby změn v administraci migrace. Nevládní organizace rovněž v současnosti (ale i dlouhodobě) kritizují migrační politiku, o čemž vypovídá například i název projektu „Migrační politika v krizi,“ v rámci kterého byl napsán tento článek. To neznamená, že státní úřady a nevládní organizace mají stejné pozice. Může však dojít k tomu, že nevládní organizace mohou svými aktivitami při kritice „vykořisťování pracovních migrantů“ přispět k legitimizaci represe, pokud nejsou jejich pozice jasně artikulovány. Za problematické je možné považovat například vyznění prohlášení skupiny nevládních organizací „Vykořisťování cizinců stát neklade překážky.“ To sice upozorňuje na potřebu posílení práv migrantů pobývajících v ČR a nebezpečí dopadů „represivních opatření vůči běžným pracovním migrantům,“ ale zároveň je možné jej číst jako volání po efektivnějších kontrolách a zvýšení počtu kontrolorů, aniž by se příliš rozlišovaly jednotlivé instituce a předměty kontroly [viz Člověk v tísni (2009)].

³ Viz Hlava čtvrtá (Hospodářská, sociální a kulturní práva) Listiny základních práv a svobod, <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>. U svobodné volby povolání a práva na práci je možné zákonem stanovit „odchylnou úpravu pro cizince“ (článek 26).

Práva pracovních migrantů a imigrační kontrola v USA

Na začátku dubna 2010 ohlásila Hilda Solis, ministryně práce USA, začátek nové kampaně „We Can Help“⁴ zaměřené na dodržování práv pracovníků v málo kvalifikovaných profesích s nízkými platy, kde zaměstnavatelé často nedodržují ani minimální pracovní standardy. Porušování pracovních práv potvrzuje například nedávný reprezentativní výzkum o situaci v zaměstnáních s nízkými platy, který proběhl ve třech největších městech v USA: 26 procent pracovníků dostávalo nižší než minimální mzdu (v týdnu před tím než výzkum proběhl) a 76 procent pracovníků nedostávalo správně zaplacenou mzdu za přesčasy (Bernhardt et al. 2009). Solis v dubnu mimo jiné řekla: „Pokud pracujete v této zemi, jste pod ochranou našich zákonů. A můžete se spolehnout na Ministerstvo práce USA, že dostojí toho, že Vám tato ochrana bude poskytnuta“ (Department of Labor 2010). Zmíněná kampaň se týká všech pracovníků bez ohledu na jejich pobytový status - i imigranti mají být chráněni legislativou upravující minimální mzdu. V rámci Ministerstva práce USA, ale i dalších resortů, existuje tradice částečného oddělování imigračních a pracovněprávních kontrol.

V USA je na základě Zákona o imigrační reformě a kontrole z roku 1986 možné postihovat zaměstnavatele, pokud „vědomě“ najmou pracovní migranty, kteří nemají doklady opravňující je z hlediska státu k pobytu na území USA (dále jen (i)migranti „bez dokladů“⁵). Tyto sankce se staly terčem kritiky ze strany pro-imigračních organizací ale i odborů, a to kvůli jejich negativnímu vlivu na dodržování pracovních práv a kolektivního vyjednávání na pracovišti. „Nevybíráví zaměstnavatelé“ je podle přelomového rozhodnutí odborové konfederace AFL-CIO z roku 2000 aktivně využívají proti pracovním migrantům, kteří se na pracovišti chtějí zasadit o svá práva (AFL-CIO 2000). I přes existenci těchto sankcí ale existují mechanismy, které mají zaručit, aby se migranti „bez dokladů“ nebáli stěžovat si na zaměstnavatele porušující pracovní právo. Memorandum o porozumění mezi ministerstvy spravedlnosti a práce z roku 1998 popisuje formy spolupráce mezi Imigračním a naturalizačním úřadem⁶ a Úřadem pro zaměstnanecké standardy a stanoví její limity. Podle memoranda se pracovní inspektoři z Oddělení platů a pracovní doby nemají dotazovat na „pobytový status“ v případě stížnosti pracovníků na porušení pracovních standardů (Department of Labor 1998).

Udržování jasných limitů takovéto spolupráce a nezasahování imigračních úředníků do pracovněprávních konfliktů ale nebylo v minulých letech vždy dodržované. Zpráva konfederace

⁴ Více o kampani We Can Help (Můžeme vám pomoci) zde: <http://www.dol.gov/wecanhelp/>.

⁵ Do češtiny je obtížné přeložit termín „undocumented immigrants.“ Hlavně v kontextu USA budu používat slovní spojení (i)migranti „bez dokladů“. Zaměření velké části článku na tuto převážně právní kategorii (i)migrantů vychází z toho, že právě u této kategorie migrantů se nejvíce ukazuje konflikt mezi migrační kontrolou a kontrolou dodržování pracovních práv (Bosniak 2008). Pojem „migrant“ zde chápu jako kategorii, která není neutrální (viz např. Sayad 2004, De Genova 2007), je různorodá (z hlediska gender, „rasy“, etnicity, věku, atd.) a není nutně nejdůležitější pro vysvětlení míry ne/dodržování hospodářských práv. Například mezi jednotlivými ekonomickými odvětvími a profesemi existují velké rozdíly v dodržování těchto práv (cf. Bernhardt et al. 2009).

⁶ Tento úřad byl nahrazen Agenturou za vynuocování imigrační kontroly a cel (U.S. Immigration and Customs Enforcement), která spadá pod nově vytvořené ministerstvo pro vnitřní bezpečnost (Department of Homeland Security).

AFL-CIO, nadace American Rights at Work a organizace National Employment Law Project z minulého roku dokumentuje řadu případů, kdy zasáhli imigrační úředníci proti zaměstnancům na popud zaměstnavatele či provedli zátah na pracovišti, kde právě probíhaly pracovní spory (Smith 2009). Hilda Solis po vydání této zprávy přišla s tiskovým prohlášením, kde uvedla, že ministerstvo práce nově najalo 244 pracovních inspektorů. Dále řekla: „Porušení práv jakéhokoliv pracovníka je důvodem ke znepokojení pro všechny americké zaměstnance. Když nevybíraví zaměstnavatelé zneužívají [postavení] zranitelných pracovníků, poctiví zaměstnavatelé a zaměstnanci jsou na tom bití“ (Department of Labor 2009). Její prohlášení, které je i kritikou zátahů na pracovištích na imigranty „bez dokladů“ za Bushovy vlády, odpovídá argumentům v memorandu: kromě obecného udržení a zvýšení pracovních standardů se usiluje o to, zabránit nekalé hospodářské soutěži při zaměstnávání a zneužívání nejistého postavení migrantů „bez dokladů“ (Department of Labor 1998).

Dvě normativní pozice ke vztahu cizineckého a pracovního práva

Na obecnější rovině odpovídají spory ohledně zasahování imigračních kontrol do kontrol dodržování pracovně-právních vztahů sporům vyplývajícím ze dvou odlišných režimů, které v sobě obsahuje občanství. Zaprvé režimu rovnoprávného zahrnutí všech lidí v daném společenství a zadruhé režimu vyloučení, kterým se stanoví hranice tohoto společenství (Bosniak 2008). Jako zaměstnanci jsou migranti (až na výjimky) rovnoprávní ostatním zaměstnancům, ale jako migranti se neuznávají za rovné občanům daného státu. O postavení migrantů je tak podle Bosniak možné mluvit jako o „občanství neobčanů.“ Formálně sice nejsou občany daného státu, mají ale práva na základě své osobnosti (personhood) a přítomnosti v daném státě⁷. Ideál rovnosti obsažený v občanství, ke kterému mají přístup cizinci, je však omezený. Například podle Ústavy USA se na ně sice všeobecná práva vztahují, ale z „etiky národní solidarity“ jsou vyloučeni (Bosniak 2008: 15). Právě odtud pocházejí spory ohledně toho, kdy je z hlediska státu legitimní zacházet s cizinci jinak než s občany daného státu a kdy ne: v jakých situacích se může stát odvolávat na zájem kontroly migrace a udržování hranic společnosti? Kdy na druhé straně převažují jiné zájmy státu, které nejsou založené „na suverenitě, ale na rovnosti a které podléhají o hodně větším omezením“ (Bosniak 2008: 14)?

Tyto otázky odpovídají dvěma různým normativním paradigmatům⁸. První paradigma je za nezasahování tzv. sféry členství⁹ do postavení neobčanů v ekonomických a sociálních oblastech (Bosniak 2008: 39). To znamená, že práva těch, kteří žijí ve státě, se nemají určovat na základě

⁷ Cf. Čl. 42 (2) Listiny základních práv a svobod: „Cizinci požívají v České a Slovenské Federativní Republice lidských práv a základních svobod zaručených Listinou, pokud nejsou přiznána výslovně občanům“..“

⁸ Konkrétní pozice autorů a institucí nejsou takto jasně oddělené do jednotlivých paradigmat. Pokud se uvažuje z perspektivy národního státu, není možné se zbavit konfliktu a vyjednávání mezi migrační kontrolou a rovností (Bosniak 2008).

⁹ Bosniak vychází z analýzy Michaela Walzera, *Spheres of Justice*. Sférou členství je myšleno primární určování toho, kdo je a kdo není členem společenství.

jejich formálního občanství. Rozlišování občanů od neobčanů v oblasti práce či vzdělání je podle některých autorů vycházejících z tohoto paradigmatu nerelevantní (např. Fiss 1998). V případě, kdy nebude udržována hranice mezi určováním členství ve společnosti a oblastí práce či vzdělání, nebude naplněna zásada rovnosti. Fiss odkazuje na ústavní tradici USA, ze které vyplývá zákaz podřízení určitých skupin obyvatel jiným skupinám: „Ústavní záruka rovnosti nezakazuje pouze diskriminaci, ale i zákony, které vytvářejí nebo udržují sociální struktury blízké kastovnímu systému (Fiss 1998).“ Druhé paradigma je proti oddělování sféry členství a různých aspektů života migrantů. Kontrola toho, jestli je migrant v zemi legálně, se podle stoupenců tohoto paradigmatu, může dít v téměř každé životní situaci. Migrační kontrola tak má mít přednost před ideálem rovnosti. V USA to například znamená, že imigranti, kteří jsou v zemi „bez dokladů“, nemají mít podle stoupenců tohoto paradigmatu přístup k veřejnému školství, sociálnímu systému anebo řidičskému průkazu. Imigrační kontrola má z tohoto hlediska mít také přednost před například ochranou pracovníků na trhu práce, kteří jsou z důvodu svého právního postavení zranitelní.

Když převažuje zájem o kontrolu pobytového oprávnění

V aktuální verzi materiálu Ministerstva vnitra ČR „Analýza aktuálního vývoje a problémů v oblasti migrace a postup České republiky v oblasti prevence a potírání nelegální migrace a negativních jevů spojených s migrací“, který byl v dubnu 2010 dán do meziresortního připomínkového řízení, převažuje druhá normativní pozice (Ministerstvo vnitra 2010b). Tento dokument ilustruje v současnosti převažující perspektivu úřadů v Česku. Vypovídá o tendenci vnímat migranty jako zvláštní objekty státní kontroly, která má probíhat ve všech možných oblastech státní správy. Jako řešení předchozího „selhání státu“ je nabízena posilněná (i)migrační kontrola.

Perspektiva větší koordinace a migrační kontroly představuje pozici blízkou normativnímu paradigmatu, které dává přednost sledování toho, jestli jsou migranti v zemi legálně či ne, před rovností všech členů společnosti. Z dokumentu je zřejmý zájem o rádobý holistický přístup k regulaci migrace. Ten vyjadřuje právě úsilí o větší koordinaci institucí a kontrol. V bodě 1 části IV. (Postup České republiky v oblasti prevence a potírání nelegální migrace a negativních jevů spojených s migrací) propagujícím koordinovaný přístup k migraci se píše: „[p]roblematika migrace je natolik průřezová, že otázky spojené s cizineckým prvkem spadají do gesce řady státních orgánů“ (Ministerstvo vnitra 2010b). Naléhání na průřezovost má zamezit jakýmkoliv pochybnostem o samozřejmosti spolupráce státních orgánů. Přitom při vědomí existence dvou odlišných paradigmatů je také jasné, že formy a míry spolupráce mezi institucemi mohou být různé.

Autoři materiálu ale kromě toho naznačují i možný konflikt mezi cizineckým a pracovním právem. V bodě 3 části IV., který se věnuje „boj[i] proti zprostředkovatelům a organizátorům migrace zneužívajících zranitelného postavení cizince,“ jsou zmíněny různé případy porušování práv migrantů (např. opožděné placení mezd, neplacení příplatků), ale kvůli různým omezením (např. „omezení vyplývající z pobytového statusu“) mají podle autorů materiálu problém svá práva uplatnit. Opatření státu se mají zaměřit na zvýšení informovanosti migrantů a trestání pachatelů (Ministerstvo vnitra 2010b). Zranitelnost migrantů na pracovním trhu ale není v modelu zdůrazňujícím na prvním místě migrační kontrolu možné uspokojivě vyřešit. Ochrana je možné poskytnout obchodovaným osobám udělením povolení k dlouhodobému pobytu za účelem ochrany (paragraf 42e cizineckého zákona) či případně víza za účelem strpění (podle paragrafu 33, odst. 1, písmeno b) cizineckého zákona) a legalizovat jejich pobyt v Česku. Počet osob, kterých se to týká, je ale minimální. V roce 2009 bylo do Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi Ministerstva vnitra zařazeno šestnáct lidí (Ministerstvo vnitra 2010a). Trestní zákoník v definici obchodování s lidmi obsahuje „nucenou práci a jiné formy vykořisťování“ (paragraf 168), obecné pracovníprávní spory a porušování pracovních podmínek ale pod ně nespádají. Interpretace „nucené práce a jiných forem vykořisťování“ je považována za nejasnou kvůli tomu, že chybí judikatura. La Strada, ministerstvo vnitra a Justiční akademie proto připravili společný projekt (Ministerstvo vnitra 2010a). I když se podaří tuto definici časem vyjasnit, stále platí to, že vztahy mezi zaměstnanci a zaměstnavateli a dodržování pracovních práv nebude možné obecně podřadit pod tento paragraf trestního zákoníku.¹⁰

Kontroly inspektorátů práce

Už jsem uvedl, že se v tomto článku hlásím k normativní pozici, která odmítá zasahování zájmů o kontrolu legality pobytu a práce pracovních migrantů a migrantek do jejich práv na pracovišti a do sporů mezi zaměstnavateli a zaměstnanci. Pro všechny zaměstnance by měla platit rovnost v přístupu k hospodářským a sociálním právům. Tato pozice obecněji odmítá existenci kastovního systému (viz Fiss 1998) v České republice a právní podřadnost určité skupiny obyvatel na základě jejich občanství. Pokud zaměstnavatel neplatí mzdu nebo platí mzdu nižší, než by podle zákona měl, tak by měl mít pracovní migrant stejně jako kterýkoliv zaměstnanec možnost efektivně se bránit, a to bez ohledu na svůj právní status v Česku. Otázka „kdo je občanem?“ (ve smyslu rovnosti v právech) má podle Bosniak být pokládána v kontextu konkrétních institucí.

¹⁰ K tomu se též vyjadřuje dubnový materiál ministerstva vnitra: „Přestože pracovní vykořisťování migrantů je v České republice poměrně rozšířeným jevem, počty stíhaných a vyšetřovaných osob pro tuto trestnou činnost se pohybují každoročně v řádech jednotlivých osob. Kromě velmi restriktivní interpretace jednání spadajícího pod skutkovou podstatu trestného činu obchodování s lidmi ze strany soudů České republiky, se v mnoha zjištěných případech jednalo o „pouhé“ porušování pracovníprávních předpisů (např. pracovní agentury poskytují mzdu po lhůtě splatnosti, neposkytují příplatky za práci v noci, za sobotu a neděli, mzdu nebo náhradní volno za dobu práce ve svátek, neinformují zaměstnance o obsahu pracovního poměru, nevydávají potvrzení o zaměstnání“ (Ministerstvo vnitra 2010b).

Jak je to s rovností práv zaměstnanců z hlediska inspektorátů práce, které mají kontrolovat dodržování pracovních vztahů a pracovních podmínek?

Inspektoráty práce fungují spíše podle normativního paradigmatu, který umožňuje zasahování sféry členství do pracovních práv migrantů¹¹. Inspektoráty práce sice vycházejí z toho, že si v principu mají být zaměstnanci rovni v právech, ve většině případů ale dochází k jejich rozlišování na základě formálního občanství. V menší míře dochází k rozlišování mezi zaměstnanci na základě občanství u otázek týkajících se bezpečnosti práce. Inspektoři pracující na inspektorátech práce legitimují zaměstnance na základě jejich občanského průkazu či pasu a zjišťují, jestli mají migranti pracovní povolení či pracují na základě jiné smlouvy. Předávání informací úřadu práce při podezření z „nelegální práce“ nebo cizinecké policii v případě, že inspektorát práce zjistí, že je určitý migrant v ČR „nelegálně“, probíhá na základě zákona o státní kontrole č. 552/1991, Sb. To znamená, že i v rámci inspektorátů práce dochází k imigrační kontrole, tedy ke kontrole samotné oprávněnosti pobytu a práce v ČR. Inspektoráty práce navíc provádějí s dalšími institucemi, jako je cizinecká policie nebo úřady práce, společné kontroly na pracovištích, tzv. součinnostní kontroly. Tyto společné kontroly se mimo jiné zdůvodňují tím, že na pozicích inspektorů, které jsou špatně platově ohodnocené, pracují především ženy a přitom kontroly na pracovištích se považují za rizikové¹² - proto je podle této logiky třeba, aby při kontrolách byl přítomen také muž (ozbrojený policista). Špatné materiální zajištění inspektorek tak legitimizuje potřebu přítomnosti lépe placených policistů.

Proč by měl mít migrant, který nedostal zaplacenou mzdu anebo příplatky za práci přesčas, zájem přijít na inspektorát práce a podat stížnost? Takovýto zájem je u migrantů, kteří mají občanství země mimo Evropskou unii, nemají potřebné „doklady“ anebo je mají, ale bojí se, že by o ně mohli přijít¹³, nízký. Mají sice řadu občanských a hospodářských práv, ale jsou si vědomi možných dopadů na svoji přítomnost a práci v Česku, pokud by si stěžovali na svého zaměstnavatele. Migrantům byla udělena řada hospodářských a dalších práv, ale realita je jiná: „práva, která technicky vzato mají, ztrácejí účinnost anebo význam“ (Bosniak 2008: 70), pokud se imigrační kontrola do určité míry neoddělí od kontroly dodržování pracovních práv. Inspektoráty práce si uvědomují, že musejí chránit zaměstnance, který podal stížnost, před zaměstnavatelem, na což jsou vypracovány administrativní postupy. Konflikt mezi cizineckým právem a pracovním právem ale není stejným způsobem artikulován.

¹¹ V této části vycházím především ze zákona o inspekcii práce, č. 251/2005, Sb., zákona o státní kontrole č. 552/1991, Sb. a z rozhovoru s M. Roninem, vedoucím inspektorem Oblastního inspektorátu práce pro hl. m. Praha, 9. března 2010.

¹² Rozhovor s M. Roninem, 9. března 2010.

¹³ Zaměstnavatel může své zaměstnance prostřednictvím státu disciplinovat například tak, že jim může hrozit zrušením pracovního povolení anebo udáním na cizinecké policii.

Závěr

Budou se dále do České republiky vozit migranti a migrantky přes půlku planety, aniž by jim bylo možné zaručit, že budou mít rovný přístup k hospodářským a dalším právům? Podle zmíněné analýzy ministerstva vnitra o „nelegální“ migraci z dubna 2010 to tak vypadá. Tedy že má i dále platit původní motto projektu zelených karet: „Nechceme, aby odcházeli podnikatelé za pracovní silou, ale chceme, aby přišla pracovní síla za nimi.“ Základní změna, ke které má dojít, je ta, že má být ze strany státu jasněji stanovené a vynucované, že se má jednat o *dočasné* pracovní migranty, například s použitím návratových programů. Bude se jednat o „gastarbeitery“, kteří nebudou mít větší možnost dovolat se svých práv, než je tomu dnes.

Kromě toho má docházet ke zvýšené koordinaci a spolupráci jednotlivých institucí regulujících různé aspekty migrace. Tato snaha přináší negativní důsledky v tom, že při prioritě „boje proti nelegální migraci“ zbývá málo prostoru pro faktickou rovnost zaměstnanců na trhu práce. Z hlediska vymáhání pracovních práv migrantů je potřebné zabývat se podmínkami spolupráce jednotlivých institucí. U inspektorátů práce je zřejmý konflikt mezi imigrační kontrolou a dodržováním pracovních práv.

Ambicí tohoto článku nebylo nabídnout řešení zmíněného konfliktu v České republice, ale spíše na něj upozornit. Nalézt řešení je právně a legislativně složité. Zásadní je stanovení limitů pro spolupráci inspektorátů práce s cizineckou policií a úřady práce podobným způsobem, jak tomu je například u pracovních inspektorů kontrolujících dodržování minimální mzdy a pracovní doby v USA. Jednou z možností by v Česku bylo stanovit v zákoně o inspekci práce podmínky, za kterých jsou úředníci oprávněni předávat informace cizinecké policii (v opačném případě by se jednalo o porušení povinnosti mlčenlivosti)¹⁴. Druhou možností ve vztahu k cizinecké policii by bylo stanovit limity do cizineckého zákona v tom smyslu, že policie smí k určitému zjištění přihlídnout pouze za určitých okolností. To například znamená, že by policie neměla automaticky reagovat na „anonymní“ udání na pracovníky ze zahraničí, pokud by existovala domněnka, že by se kontrolou cizinecké policie zasahovalo do sporů mezi zaměstnavatelem a zaměstnanci¹⁵.

Článek vznikl v rámci projektu "Migrační politika v krizi" Multikulturálního centra Praha za podpory nadace Open Society Fund Praha.

¹⁴ Byla by to obdoba tzv. daňové mlčenlivosti.

¹⁵ Za tyto dva body vděčím advokátu Pavlu Čižinskému.

Literatura

AFL-CIO (2000). Immigration, Executive Council Action, New Orleans, LA, 16. února 2000. Dostupné zde: <http://www.aflcio.org/aboutus/thisistheaficio/ecouncil/ec0216200b.cfm>.

Bernhardt, A. et al. (2009), *Broken Laws, Unprotected Workers: Violations of Employment and Labor Laws in America's Cities*, Center for Urban Economic Development, National Employment Law Project a UCLA Institute for Research on Labor and Employment. Dostupné zde: http://nelp.3cdn.net/1797b93dd1ccdf9e7d_sdm6bc50n.pdf.

Bosniak, L. (2008). *The Citizen and the Alien: Dilemmas of Contemporary Membership*, Princeton: Princeton University Press.

Člověk v tísni a další organizace (2009). „Vykořisťování cizinců stát neklade překážky. Prohlášení skupiny nevládních a mezivládních organizací zabývajících se cizinci určené premiérovi České republiky Janu Fischerovi, ministru vnitra Martinu Pecinovi, ministru práce a sociálních věcí Petru Šimerkovi, ministru pro lidská práva Michaelu Kocábovi a předsedovi Českomoravské konfederace odborových svazů Milanu Štěchovi“. Dostupné zde: <http://clovekvtisni.cz/download/pdf/195.pdf>.

De Genova, N. (2007). *Working the Boundaries. Race, Space, and „Illegality“ in Mexican Chicago*. Durham a London: Duke University Press.

Department of Labor (1998). „Memorandum of Understanding Between the Immigration and Naturalization Service Department of Justice and the Employment Standards Administration Department of Labor, November 23 1998“. Dostupné zde: <http://www.dol.gov/whd/whatsnew/mou/nov98mou.htm>.

Department of Labor (2009). „Statement of US Secretary of Labor Hilda L. Solis on this week's immigration enforcement and workers' rights report“, tisková zpráva ze 30. října 2009. Dostupné zde: <http://www.dol.gov/opa/media/press/opa/opa20091342.htm>.

Department of Labor (2010). „US Labor Secretary sends message to America's under-paid and under-protected: 'We Can Help!'“, tisková zpráva z 1. dubna 2010. Dostupné zde: <http://www.dol.gov/opa/media/press/whd/WHD20100411.htm>.

Fiss, O. (1998). „The Immigrant as Pariah,“ *Boston Review*, October/November, 1998. Dostupné zde: www.law.yale.edu/documents/pdf/immigrantpariah.pdf.

Krebs, M. (2009). *Analýza procesu agenturního zaměstnávání Vietnamců a Vietnamek v ČR*. La Strada ČR: Praha.

Krebs, M. a E. Pechová (2008). *Zpráva z projektu: vietnamští dělníci a dělnice v českých továrnách*. La Strada ČR: Praha.

Lidové noviny (28/5/2009). „Stát selhal, ale aspoň to teď víme,“ rozhovor s T. Haišmanem, M. Vidlák. Dostupné zde: http://www.lidovky.cz/stat-selhal-ale-aspon-to-ted-vime-doa-/ln_noviny.asp?c=A090528_000153_In_noviny_sko&klic=231760&mes=090528_0.

Miles, R. (1986). „Labour migration, racism and capital accumulation in western Europe since 1945: an overview,“ *Capital & Class*, 10 (1): 49-86.

Ministerstvo vnitra (2010a). „Zpráva o stavu obchodování s lidmi za rok 2010,“ Praha. Dostupné zde: <http://www.mvcr.cz/soubor/zprava-obchod-s-lidmi-2009-pdf.aspx>.

Ministerstvo vnitra (2010b). „Analýza aktuálního vývoje a problémů v oblasti migrace a postup České republiky v oblasti prevence a potírání nelegální migrace a negativních jevů spojených s migrací,“ verze z 8. dubna 2010, čj. MV-27772-19/OAM-2010.

Novinky.cz (7/3/2010). „Otrockou práci v ČR zažilo mnoho Ukrajinců“, J. Svoboda. Dostupné zde: <http://www.novinky.cz/domaci/194014-otrockou-praci-zazilo-v-cr-mnoho-ukrajincu.html>.

Sayad, A. (2004). *The Suffering of the Immigrant*, preface by P. Bourdieu. Cambridge a Malden, MA: Polity Press.

Smith, R. National Employment Law Project; Avendaño, A., AFL-CIO; Ortega, J. M., American Rights at Work Education Fund (2009). “Iced Out. How Immigration Enforcement Has Interfered with Workers’ Rights.” Dostupné zde: http://www.nelp.org/page/-/Justice/ICED_OUT.pdf?nocdn=1.

O autorovi:

Autor je doktorand na Ústavu politologie FF UK, kde se zabývá regulací pracovní migrace v České republice. Je členem redakční rady migraceonline.cz.